

Mountain Momentum

שבועות תשע"ט

132 THE CALL OF SINAI

R. Bernstein

In the course of recounting the event of *Matan Torah*, the verse states:

ויוצא משה את העם לקראת האלקים מן המחנה ויתיצבו בתחתית ההר
*Moshe brought the people forth from the camp toward God, and they stood at the bottom of the mountain.*¹

AN OFFER WE COULDN'T REFUSE

Commenting on the phrase "בתחתית ההר," the Gemara states:

מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה—מוטב, ואם לאו—שם תהא קבורתכם.
* *This teaches us that the Holy One, Blessed be He, held the mountain above them like a barrel and said to them: "If you accept the Torah—well and good; but if not—your burial will be there."*²

The textual basis of this exposition is the fact that generally, when the Torah refers to the foot of the mountain, it uses the expression "תחת ההר."³ The unusual use of the word "בתחתית" here implies that we were "inside the bottom of the mountain," i.e., underneath it.⁴

At any rate, we see from this statement that the people received the Torah based on an ultimatum.⁵ The Gemara is quite taken aback by this, questioning the binding nature of such an acceptance:

אמר רב אחא בר יעקב, מכאן מודעא רבה לאורייתא!
Said Rav Acha bar Yaakov: "This provides the basis for a major disclaimer regarding the Torah!"

Rav Acha's reference to a "disclaimer" means that, given its forced nature, the people's acceptance of the Torah should not be considered binding and they should not be held accountable for transgressing its terms!

In response to this objection, the Gemara states:

אמר רבא אף על פי כן הדר קבלוה בימי אחשורוש.
Said Rava: "Nevertheless, they subsequently accepted it in the days of Achashverosh."

Rashi explains that this voluntary and wholehearted acceptance of the Torah in the days of Achashverosh, i.e., at the time of the miracle of Purim, was a product of the love they felt for Hashem having saved them from Haman's decree.⁶

46
ונעשה מעופש, וממילא הבהמות והחיות שהיו
במחך אותו האויר שנעשה מלא זוהמא ע"פ
החטאים השפיע עליהם שגם הם יחטאו,
ושטבעם יהי נוטה לחטא. וזה גלוי גדול על
הכח השפעה שיש בזה שהסביבה של האדם
הוא לא טוב, ומלא אויר של טומאה.

2 214

TIMELESS SEASONS R. Roberts

Our Sages record in tractate *Shabbos* (88a) that the Jewish people were actually forced into accepting the Torah. This would seem to run contrary to the fact that they had earlier committed themselves voluntarily to its adoption with the words "Na'aseh venishma" (*Shemos* 24:7). In response, *Tosafos* explains that when the Jewish nation saw the flames surrounding Sinai, they were about to withdraw their acceptance out of fear. Only the threat of שם תהא קבורתכם and extinction held them to their original promise. There is, however, a need for further clarification. Why in fact did Hashem encircle the mountain with fire, thereby frightening them and necessitating the method of כפה עליהם הר כגיגית and coercion?

והלבוב

יום ב' דשבועות
י"א אדר

3
הלקה

ריב

אך הראשונים פי' מודעה כפשוטו כמוש"כ
רש"י, ונריך להצין מה הי' המודעה,
והמפרשים הקשו מה הכונה "שם" תהא
קבורתכם, הלא ההר הי' על גביהם והול"ל
* "פה" היינו תחת ההר תהא קבורתכם,
ונראשונים כתבו שענין המודעה שייך למה
שאמרו בני' בעת שהלכו לגלות (מוצא בסנהדרין
ק"ה ובמגיד"א) עבד שמכרו רבו ואשה שגירשה
בעלה כלום יש להם זה על זה, ויש להצין מה
היתה טענתם, ומה הי' התשובה על טענה זו,
שאמר להם הנביא העולה על רוחכם היו לא
תהי'.

4a
הנה מצינו בספר חידושי הר"ן עה"ת שעמד
על הקושיא איך הי' שיעך שדוד המבול
קלקלו הבהמות והחיות, כמבואר צמ"ל של

צמי המבול, הלא צהמה אין לה בחירה ומה
שייך שיעשה נגד רצון השי"ת, ומבאר שם
חידוש גדול, כי ע"י החטאים של בני אדם
נתקלקל האויר של כל הבריאה, כי החטאים
ונפרעו חטאים של עניני קדושה פוגם האויר

ארתו הענין מנינו גם אלל עדת קרח שאמר הקב"ה למשה רבינו (במדבר ט"ו כ"א) "הבדלו ממון העדה הזאת", והקשה רבינו כחיי שם הרי כחיי יפול מנדך אלף ורצבה מיימיך אלף לא יגש, וא"כ מה נורף יש לומר למשה רבינו רבן של ישראל "הבדלו", וכחז שם "אלל כדי שלא ידבק בהם האויר הרע", היינו שיש ענין שיש אויר רע שיכול לגרום רע לאדם, והאדם צריך לשמור עלמו מהאויר הזה.

וכן אנו רואים צדיקים עד כמה חששו לאויר העולם שלא יזיק להם, הגר"א הי' לומד צניחו כשהחלונות היו מכוסים שיהי' חושך צניח, ולמד לאור הגה, כי האור הבא מחוץ, הרי עובר דרך האויר שיש בחוץ, ויש לה השפעה מהאויר, וא"כ א"א שיהי' המורה הנלמד לאורה טהור לגמרי צלי שישפיע על ידי האויר, ולכן למד לאור נר שעה שיהי' נעשה צניחו ע"י אש ירא שמים. והיינו כמו שהגר"א בעלזא פ"י דברי הגמ' בב"מ (פ"ה:) שמסופר שם על רבי חייא שאמר "דעבדי למורה דלא חשחתי מישאל, מאי עבידנא

בני ישראל צעת מתן תורה הקיפס השי"ת בגיגית, היינו שלא יהיו תוך אויר העולם, והיו נבדלים מהעולם ומהשפעת האויר המזוהם של כל האומות, ואמר להם השי"ת "שם" היינו חוץ לגיגית, מקום שאין האויר טהור, צאתו מקום מנתקים מקדושת המורה, שהאויר של עוה"ז שולט וא"א להיות חי נשחיתים של תורה, ונקראים מתים. וצני ישראל כאשר צאו לגלות צבל, ויאלו מאוירא דארץ ישראל, ונכנסו לאויר צבל, יאלו מאוירא דארץ ישראל המחכים, ונכנסו לאויר דצבל המטפס, או נעקו הרי צמצם מה מעולם לא קבלו את המורה, הרי קבלו המורה מוקפים גיגית, צאויר של טהרה שיכולים לקיים שם המורה ולא צאויר כוח המזוהם, ומשפיע על כל הבא בחוכו.

המורה ומלכותי. ראיתי פעם בספר בשם הר"ק רבי אהרן ויטאמיר ז"ע, כי צעת שרבינא ורב אשי סידרו חלמוד צבלי צבלי הלכו צין שני הרים ובהשפעת שמת העצאו לשם אויר ארץ ישראל והיו מוקפים עננים, ושם חיברו חלמוד צבלי, כי רק צאויר כוח הי' יכול להיות יצירה חזקה, וכל עת שאדם לומד חלמוד צבלי מקיפו האויר של ארץ ישראל, כמוש"כ רב גדוק הכהן בצדקת הצדיק (אום ר"ט) "ושמעתי כי ד' אמות של הלכה יש לו קדושת ארץ ישראל, וא"כ אוירא מתחיים כמו

ואם יאמר האדם הרי טרוד אני על המחי ועל הכלכלה, ואיני נמצא בתוך האויר של צני כנסיות וצני מדרשות, רק אדרבה הרי הוא בתוך אויר אחר לגמרי, וכמו שידוע הסיפור על הקדוש רבי אלחנן ז"ל הי"י שהי' בצאמריקה בשנת תרל"ט ונסע דרך הרחובות של "מנהטן", ונעק שהאויר אינו טוב, שאין כאן ריח טוב, והי' לו הרגשה בהטומאה, וזוהמת העצירות שהיו שם בחוץ ע"י חוש הרית, וכן מסופר על צדיקים אחרים, ומה נאמר היום, הלא היום אין צדיקים לילך עד שם, הלא היום בשכונותנו ששם אנו גרים, אין האויר כראוי ומשפיע עלינו הרבה, הלא כחיי ויתערבו צגוים וילמדו מעשיהם, ולא כחיי ממעשיהם ופי' הרצי רבי זושא ז"ל כי הגוים בעשותם עצירות נהווה מחמת זה קליפות האויר מלא מזהמתם, וע"י שמתערבין צגוים הם מתקיימין האדם צעל כרחו, וזה וילמדו מעשיהם ממילא, (הונא בפה"ק אורח לחיים סו"פ ויקרא), [ועי' גם בחפזרת שלמה סו"פ אמור מש"כ לדמות זה הענין של השפעת הרע ע"י האויר, למחלות שצדיקים לאדם ע"י שנמצא בהאויר של האדם חולה ל"ע], ומה יכולים לעשות שלא נהי' מושפעים צאויר זה. רק צריכים לדעת כי מה שנאמר בחו"ל שמיים שצב צית המקדש אין לו צעולמו אלל ד' אמות של הלכה, פי' הפרי צדיק (בראשית אום א') שאלו הד' אמות הם הד' אמות שאדם מתנהג בהם בהלכה.

בעת שחדס יושב במסחר, ויש נו נסיונות גדולות לעשות דבר קטן או גדול להרויח כסף לפרנסתו ויש צו נדודו איסור, ומחמת יראת שמים שלו פורש, הרי הד' אמות נתקדשו בקדושת ארץ ישראל וצית המקדש, שנעשו ד' אמות של הלכה, שהרי התנהגו כהלכה, והרי זה הסיוע הכי גדול שיכול להיות לאדם שימצב על הנסיונות שיש לו. ואין לו טענה שאין כאן אויר טוב, כי הרי צידו לקדש האויר שמקיימו להיות טוב, ושהי' נמצא במקום קדוש וטהור, אפי' אם הוא נמצא בתוך כל הטומאה שבצבצבה. צעת שאדם הולך ברחוב ומקדש עצמו, לכל לראות מה שאסור בלאו דאורייתא, וצעת שישב במסחר ומתנהג צניעות ואינו מוותר על קו"ו של יו"ד, צנהגתו, הרי האויר נתקדש בקדושת יצירה קדושת ד' אמות של הלכה שאין לו להקב"ה אלל זה צעולמו.

באשר האדם זוכר כי השי"ת עמו, שהשכינה הוא עמו בתוך הד' אמות שלו, הרי זה גופא הוא מונעו מלעשות דבר נגד רצון ה', כחיי צרות "והנה צועו צא מצית לחם ויאמר לקוראים ה' עמכם", מצויר צאח"ח הק' פ' ויאלו כי והנה מורה על דבר חדש או שנעשה פתאום, ויש לפרש כאן הכונה, כי צועו ראה צרות קדשו שרות צאה

לשדה, ולכן צא צמורה לשדהו לשמור העצים שלא יכשלו בדבר עזירה, לא בהרהור ולא צראי, וכן ראתי פעם בספר, ולכן אמר לקוראים דעו כי ה' עמכם, כי נמצא ה' עמכם ואי אפשר לצרות ממנו, ולכן ישמרו עצמם מדבר עזירה, שלא יהי' ח"ו ושב מאחריה, וכן צריך כל אדם לחשוב, כי צדי אמות שלו יכול להיות השכינה, ויכול ח"ו לדמותו, וצריך לזכור

שיש לו הסיוע מה' שיהי' ציכולמו להתגבר, ע"י האויר שצא לחוץ ד' אמותי.

קוראים צמגילת רוח בשבעות, הרבה טעמים נאמרו בזה, ויש לומר עוד נקודה, כי צעת שאדם הולך לקבל המורה, הרי צריך לקבלו מחוץ הכרה שאין שום ויחור צשום פנים ואופן, ואין פרנסה שום חי' לוותר על הנהגה שיהי' עפ"י תורה, והרי צרות מנינו כי נעמי רוח לא הי' להם מה לאכול והלכה

רוח ללקט לקט, וחז"ל דרשו כי נוהרה צגול שלא נטלה יותר מצ' וגם נוהרה צאופן הלקיטה שיהי' צניעות ימירה, ואולי זה ללימוד כי צפרנסה אפי' המצב דחוק אין לוותר על כלום, צריכים לשמור גברי הצניעות במלא מוצן המלה, וגם צריכים להיות מאוד נוהר אפי' לנגוע בצבולת אחת יותר ממה שצמגיע עפ"י דין, וזה הוא לימוד צאחיה אופן צריך להיות קבלת המורה, שצריך לחייב את האדם גם צנהגתו ברחוב.

וכח 10 ר' עשה רוח עץ שיחת אליהו

קבלת התורה - להיות מצווים ועושים

מתן תורה תלוי בקבלת התורה תוארו של חג השבועות הוא 'חג מתן תורה', כך הוא גם נוטח החזקה בתפילה: "זמן מתן תורתנו". אמנם פשוט הוא לכל מבין כי מתן תורה אינו עניין חד צדדי; אותו 'מתן' תלוי בקבלתנו אנו, במידה בה אנו מקבלים את התורה, באותה מידה הקב"ה נותן לנו את התורה. וכפי שמצינו כי הקב"ה אכן נתרצה לתת את התורה לאומות העולם, אך מכיוון שהם מצד עצמם סירבו לקבלה, לא הייתה האפשרות לתת בידם את התורה.

גם כלל ישראל, אף שאכן חסכימו לקבל את התורה, מ"מ פשוט וברור כי 'המתן תורה' של כל אחד ואחד הוא לפי איכות קבלת התורה שמצידו, וכפי שכתוב (תהלים פ"א, יא) "חרוב פיך ואמלאהו", המילוי נמדד כפי שיעור החרובה. הכלים של חג השבועות - עבודת הלב חוזרים אנו שוב ושוב על דברי הרמח"ל, שכל זמן ומועד משפיע את השפע המיוחד לו, כאשר הכלים לקבלת השפע של כל מועד ומועד הם מצוות אותו החג. ובחג השבועות שאין לנו כלים מעין אלו, שהרי אין לנו מצוות יחודיות לחג השבועות לא מן התורה ולא מדברנו, נמצא שהכלים היחידים של חג השבועות הם בתחום עבודת הלב, ועבודת הלב היא עבודה קשה שבמקדש. משום שכאשר ישנם כלים מעשיים, אף אם אין הכוונה בהן שלימה, מ"מ יש את גוף מעשה המצווה עצמו - הסוכה, הלולב, המצה וכדו' - שבאמצעותם מקבלים את השפעת היום-טוב. אבל בשבועות, לכאורה הקבלת היא ע"י המחשבה והלב, לכן, כאמור, עבודת חג השבועות עבודה קשה היא עד מאד. ומלבד זאת, גורלית היא. משום שכאמור המתן תורה תלוי בקבלה. ולכן עלינו לבאר באופן נקודתי; מהי עבודתנו, מה נכלל במושג לקבל תורה, מהי עושים זאת, כיצד עושים זאת והיכן עושים זאת.

עבודת חג השבועות בשעת קריאת התורה בנוגע אל זמן עבודת היום שבחג השבועות, הדעת נוטה כי עיקר העבודה שידובר בה בתמשך הדברים, מתייחסת בעיקר לבקורו של חג השבועות, בזמן

* The Mahara! explains that although the people had accepted the Torah willingly, Hashem nonetheless held the mountain over them in order to impress upon them the crucial message that ultimately, their fulfillment of the Torah is imperative for the continued existence of the world.¹⁴ Indeed, the Gemara follows its discussion of Hashem suspending the mountain over the people by citing an exposition of a verse written regarding the Creation of the world:

ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, ה' יתירה למה לי מלמד שהתנה הקדוש ברוך עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה—אתם מתקיימין, ואם לאו—אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו.
 "It was evening it was morning, the sixth day,"¹⁵ what is the meaning of the additional letter hei?¹⁶ This teaches us that the Holy One, Blessed be He, stipulated with the works of Creation and said to them, "If Israel will accept the Torah—you will endure; and if not—I will revert you to a state of nothingness."¹⁷

According to the Mahara!, Hashem's ultimatum to the Jewish People at Mount Sinai was essentially a reiteration of His stipulation with the world at the time of Creation.

15b
 שהבחירה בידו. ברגע שהבחירה בידו מתחיל הוא להתפתות. כח הפיתוי הוא כח איום. ברגע שהוא מתפתה משתנית הבנתו והכל נעשה מותאם לרצונותיו. כל השכנועים וההסברים לא יועילו. הוא נתפתה. דבר אחד ויחיד יכול לשנות את המצב. מהו?

חז"ל אומרים (גי' י): שעשרה דברים קשים נבראו בעולם. אחד מהם — גוף קשה. כחות הגוף עשויים מחומר בלתי שביר. מה, בכל זאת, יכול לשברם? "גוף קשה — פחד שוברו". פחד קשה — שובר את הגוף לרסיסים. כשתוקף אותו פחד, מאבד הוא את כח הבחירה, ואז קורה דבר מפליא. פתאום מתחיל הוא להבין בשכלו כל מה שדרשו ממנו. אור האמת מבהיק, ואז מכיר הוא מהי הדרך הנכונה. הוא מכיר שעד עכשיו הלך בעקמימות.

וזו שינוי מהותי בצורת העבודה. אצלנו מקובל שהעבודה חייבת להיות מבוססת על הכרה, על דעת. אין מקום לכפיה. והנה, רואים אנו בדברי חז"ל, שמוכרחים לשלב שני חלקים: ההתחלה צריכה להיות, הגדלת ההכרה העצומה בערך התורה, בהכרח חיי תורה, ברוממות ההתמסרות המוחלטת לתורה. אך זה בלבד אינו בסיס מספיק להבטיח קיומה של התורה. מוכרחה להיות גם קבלה מתוך הכרח גמור. אין הכרה, אין הבנה, אין חשק, אין הרגשה, ואעפ"כ — אם מקבלים אתם את התורה — מוטב, ואם לאו — שם תהא קבורתכם". או תורה או מות! תכלית האדם להעשות מוכרח במעשיו, להפך מ"בוחר" למוכרח!

16 ישראל - במהותם מצוים, אומות העולם - במהותם אינם מצוים

מבואר בדברי הגמרא כי החילוק בין ישראל ובין אומות העולם הוא, כי ישראל שייכים לקבלת התורה, ואילו אומות העולם אינם שייכים לקבלת התורה. וכן עצם העובדה כי על ישראל כפה הקב"ה הר כגיגית ואילו על הגויים לא נכפה ההר כגיגית - הוא מחמת שהגויים הינם 'חפצא' של אינם מצוים. שהלא גם כאשר מצוים אותם נחשבים הם 'אינם מצוים', הם אינם חשיבים תחושת מחויבות כלל, הם אינם מקיימים שום מצווה משבעת מצוות בני נח.

כלל ישראל, לעומת זאת, אף קודם שכפו אותם קיימו הם כבר את מצוות ה', משום שהם חפצא של 'מצוים'. הם מרגישים בעלי חוב לקיים את התורה והמצוות, ובעל חוב משלם את חובותיו מפני שהוא מרגיש עצמו חייב, ומי

שמרגיש כך משלם את חובותיו. ואם אין לו מה לשלם, יתחנן הוא לפני המלווה ויבקש הימנו רחמים - אבל הש' הוא חובה לשלם. מי שאינו משלם, אות הוא שאינו מרגיש מחויב כלל. כל עניין כפיית הר כגיגית הוא בכדי לעשות את כלל ישראל למצוים ועושים. וכל זה שייך במי ששייך בקבלת ציוויים, דהיינו, שהוא במדרגה אנושית כזו שהוא מרגיש כי אם הוא חייב הרי שיעשה את חובתו המוטלת עליו. אבל גוי מופקע מכך לגמרי, ומשום כך אין שום טעם לכפות עליהם.

קריאת התורה, כאשר קוראים בתורה את עשרת הדברות, באותה שעה ראו לרכז את העבודה שנדרב אודותיה בעזרת ה'.

והנה נעמוד על עניין אחד בכדי לקבל הרגשה כלשהיא כיצד ראוי להתייחס לרגע זה. מפטירין בשבועות בהפטרה מספר יחזקאל. ההפטרה הנקראת תיכף לאחר קריאת התורה של מתן תורה כך היא: "ויהי בשלושים שנה ברביעי בחמישה לחודש ואני בתוך הגולה על נהר כבר נפתחו השמים ואראה מראות אלוקים". פסוק זה מבטא את מעמד הר סיני - זו היא ההרגשה הראויה ללוות אותנו בכדי להבין באיזה רגע נשגב ומרומם נמצאים אנו - "נפתחו השמים".

בו ברגע שירד הקב"ה על הר סיני ומשה עלה אל האלוקים - "נפתחו השמים". כביכול, דרך חדשה נפרצה, דרך בה אפשרי לעבור מן השמים לארץ ומן הארץ לשמים. ואת מצב זה של "נפתחו השמים", צריכים אנו בכדי לנצל ולהעביר את הקבלה שלנו, היינו את הנכונות שלנו ואת ה'נעשה ונשמע' שלנו - זהו הזמן וזהו המקום.

ועדיין עלינו לברר מה תוכן העבודה המוטלת עלינו בזמן זה שהשמים פתוחים.

13 הארת דרך בחירה והכרח

לכן מפרש המהר"ל: "מה שכפה עליהם ההר כדי שלא יאמרו ישראל: אנחנו קבלנו התורה מעצמנו, ואם לא היינו רוצים לא היינו מקבלים התורה", ודבר זה סותר עצם מעלתה של תורה, מפני שכל העולם תלוי בתורה, ואילו עסק התורה, היה העולם חוזר לתוהו ובוהו. לכן, אין ראויה שתהיה קבלת התורה תלויה בבחירת ישראל, אלא בהכרח גמור, שאם לא יקבלו תורה - יהיו איתם! מעתה, מה שכפה עליהם הר כגיגית לא היה כדי למנוע חזרה, דאין סיבה

שיחזרו בהם, אחרי שהקדימו "נעשה" ל"נשמע", אלא שהדבר היה ראוי מצד עצמו. מכיון שהתורה היא שלמות כל המציאות לא יתכן שדבר כזה יהיה תלוי בבחירתם, שאם ירצו יקבלו ואם לאו לא יקבלו או יחזרו בהם, לכן כפה עליהם הר כגיגית, להראות להם שהם מוכרחים לקבל תורה וכל דבר שהוא מוכרח אין לו ביטול לעולם.

תורה היא סיבת בריאת העולם וסיבת קיום העולם ולא יתכן שתהיה מושגת על בחירתו הבלעדית של אדם. היא מוכרחה להנתן באופן כזה שאין שום ברירה אלא לקבלה או למות! א"כ הכפיה היתה מוכרחה מצד עצמה למרות שכבר קבלו ברצון, להראות להם, שאין קיום לעולם בלי תורה.

מדוע צריך העולם לחזור לתוהו ובוהו אם ישראל לא יקבלו את התורה? הפשטות היא, כי אין תכלית לעולם בלי תורה. אבל המהר"ל מבאר, שיש קשר בעצם בין קיום העולם לבין מה שישראל מקבלים את התורה "שכשם שכרא ה' ית' כל מעשה בראשית ונתן לכל אחד טבעו אשר יהיה נוהג עליו (הבורא ית' חקק חוקים כבריאה, שכך תהיה הנהגתו), כך ראוי שיהיה לאדם השכלי הנהגה שכלית. ודבר זה הוא תורת האדם, אשר תורה היא הנהגתו השכלית". אם ישראל, שהם האומה הנבחרת, לא יקבלו תורה, הרי זה ועזוע של אחד מחוקי הבריאה, שהאדם השכלי מוכרח להתנהג הנהגה שכלית. אם חוק זה מתערער, הרי זה ממוטט את החוקיות השוררת בבריאה, דבר המחזיר את העולם לתוהו ובוהו.

14 הכפיה היתה בנקודה החזקה ביותר ר' ישראל זת"ע כותב (פ"ט י"ג) אגרת ג, שאם נשקף על כל הרצונות והשאיפות של האדם, יתברר לנו, שהרצון העמוק ביותר מכל הרצונות של האדם הוא הרצון לחיות. כל אשר לאדם יתן כדי לחיות. בשעה שהקב"ה כפה עליהם הר כגיגית לא איים עליהם בחיי עניות או ביסורים, אם לא יקבלו על עצמם תורה, אלא במות. "שם תהא קבורתכם". זהו ההבדל הגדול ביותר בעולם. לא הכרח שכלי, לא הכרח רגשי, בלי בינה ודעת, אלא פשוט - "אם לא תקבלו - שם תהא קבורתכם".

אומר ר' ירוחם זת"ע (מ"ג עמ' מה) שחז"ל גילו לנו יסוד גדול בכוחות הנפש. שורש כל החטאים הוא, שלגוף נדמה שהוא יכול לעשות כרצונו.

והנה תמהו התוס' (שם) תימה רבתי, דמחזר הפליגו חז"ל בשגב והוד מעמד הר סיני עשה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, ומאידך אמרו דכפה עליהם הר כגיגית כדי שיקבלו את עול מלכותו בשלימות, ודבריהם סותרים זה את זה.

ותירצו התוס' דכביכול חשש הקב"ה שמא כראות ישראל את האש הגדולה וכשמעם את קול השופר ההולך וזוקק ישובו ויחזרו בהן לכך כפה עליהם הר כגיגית כי היכא דלא ליהדרו בהו.

ולדידי אמינא בדרך אחר, והנה לכאורה יש ליתן טעם מה ענין גדולתו ותפארתו של ישראל בהקדמת נעשה לנשמע, הלא דור זה דור דעה היה, דור החחה למפעלות אלקים בשידוד מערכות הטבע במצרים ועל הים, דור הרואה בהתגשמות ההבטחה לאבי האומה: "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" לעת שכל אחר מיראל יצא בתשעים חמורים הנושאים מכל טוב מצרים (בכורות ד' ע"ב), ולא עוד אלא שכשעלו מן הים זכו לביזת הים הגדולה יותר מביות מצרים (מכילתא דרבי ישמעאל בא - מסכתא דפסחא פרשה י"ג), ואף לאחר מכן בזמן הליכתו במדבר - מקום נחש שרף ועקרב - זוכים הם וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן ולילה בעמוד אש, ובכל יום ויום זוכים הם למזון אלקי - מן ושליו מן השמים, ואף מסעותיהם במדבר נתנו בהן אות.

שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה (דברים ח' ד'), וא"כ כשנתן הבורא תורתו לעמו מן הסתם מתנה חכות מופלאה היא ומה פלא איפוא שהקדימו נעשה לנשמע?

לכך כפה עליהם נתן התורה הר כגיגית!

כי היכי דיתבוננו וידעו דלא שררה ניתנה להם אלא עבודת, אלפי שנים של עמל ויגון בהסתור פנים שאין גדול ממנו, ועול קשה של תרי"ג מצוות במחשבה, ביבור ובמעשה. לעולם לא יהיו עוד בני חורין אנשים חפשיים, מכאן ואילך עבדים יהיו ובעבודת פרך יעבדו את אלקי אבותם.

Perhaps the answer is this. Hashem wanted to forewarn the Jewish people that *kabolas haTorah* was fraught with difficulties. It meant undertaking a way of life that would lead to countless challenging experiences and ordeals. Those flames around Mount Sinai were there to hint at the autos-da-fe of the Spanish Inquisition, the European pogroms, and the incinerating ovens of the Holocaust. What has prompted this organized persecution; what is the root of all this hatred? In reply, our Sages explain that from Mount Sinai ירדה שנהא לעכו"ם (Shabbos 89a). The enmity stems from the time when the Jews embraced the Torah which all the other nations turned down. In their hearts they realized what they had let slip, and the fact that *klal Yisrael* had not made the same blunder rankled and

embittered them. This bitterness turned into powerful and persistent hostility, and the flaming mountain intimidated and forewarned us what was in store. Torah would guarantee Jews a blissful *Olom HaBo* but it did not promise an easy passage in this world. Small wonder, therefore, that the sight of those flames and their fearsome warning was enough to make them retract from their spontaneous "Na'ashev venishma" were it not for the coercion of הר כגיגית.

וביאור ענין זה הוא, משום שאילו מצווה הוא, הרי אלו מצוות של מעמד הר סיני, כל סוד מעמד הר סיני הוא להיות 'מצווה ועושה'. כל מטרת ה'כפיית הר כגיגית', היה לעשות את כלל ישראל במצב של 'מצווים ועושים', שיהיו במצב של 'חייבים', במצב של 'אין ברירה' משום ש'פה תהא קבורתכם'.

מצב זה, הוא כפיית הר כגיגית

מצב זה כשלעצמו, זהו כפיית הר כגיגית. שהרי אין הכרח גדול מזה, אין מחויב גדול מכך ואין מצווה גדול יותר. זה נחשב להיות מצווים! אין זה 'לוקסוס' אלא זהו עצם קיומנו והווייתנו; אם אין אנו מקבלים את התורה - אין אנו כלום, אפס. זהו "השמר לך ושמור נפשך מאד", "שמור נפשך מאד" - היינו, תשמור את הנפש של התורה שלך. "נפשך" זה התורה, כי היא - התורה - היא זו העושה אותך בן אדם, היא עושה אותך ישראל. ואם לא, פה תהיה הקבורה שלכם, אין לכם קיום, קיומכם בלא תורה זו אשליה.

"גריס באורייתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשיה"

זה הביאור בדברי הגמ' (סנהדרין פ"ה ב'): "שלחו מתם איזהו בן העולם הבא [כשהגמרא מבררת מי הוא בן העולם הבא, הכוונה היא, מיהו ישראל; הכיצד נוכל להגדיר ישראל? מה הן סימניו?] וכו' וגריס באורייתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשיה". שהרי איננו עושה טובות למישהו בכך שלומד הוא תורה, זה הוא המינימום הקיומי שלו. וכדברי המשנה באבות (פ"ב מ"ח): "אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת". היינו, זה אתה, וזו היא המציאות שלך, האם רוצה הינך לבטל את כח הקיום שלך? וכי מגיע לך פרס על כך שרצונך להיות קיים? זה הוא הסימן של כלל ישראל, שאינם מחזיקים טובה לעצמם. משום שקומתו השניה תלויה בקומתו הראשונה, ואם יאבד הוא את הקומה של התורה יאבד הוא את הקומה של ה'בן אדם'. לכן "ישראל כשהם יורדים, יורדים מכל אומות העולם", ואם הם מאבדים את התורה נחשבים שוטים.

כמובן, אף בדבר זה קיימים דרגות ומדרגות שונות של חיובים; כל אחד כפי הבנתו וכפי גילו, לפי מעלתו ולפי מדרגתו. אבל כל אחד ואחד כפי מה שהוא חייב שתהיה לו את ההבנה ואת התובנה הזו, מה נחשב לקבל תורה. לאומות העולם אין קומה של תורה, הם כלל אינם שייכים לזה, הם אינם יכולים להיות מצווים ומוכרחים. אומות העולם הם 'עם הדומה לחמור', בוועטים הם - "ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו". הרי הם כבהמות משוכללות עם קומת 'מדבר'. ואלא שאצלם זוהי התכלית, ואילו אצלנו, אצל ישראל, זוהי התשתית לצורך הקומה האמתית, שהיא קומת התורה.

קבלת התורה - לחוש את ה"לכך נוצרת"

זו היא קבלת התורה שלנו; לחוש את ה"לכך נוצרת", וממילא את הפחד והיראה שמא לא נעמוד בחיובים שלנו. חז"ל אומרים (תלמוד ירושלמי, ברכות פרק

ט): "עשה מיראה שאם באת לבעט דע שאתה ירא ואין ירא מבעט", כלומר, אדם אינו יכול להיות בטוח בעצמו עד שאינו מגיע לדרגת יראה. משום שאף אם הכי טוב הוא מכל העולם, עם כל זאת עד כמה זמן יש ביכולת מצב זה לעמוד ולהתגבר אף במקרים ובמצבים קשים? בכדי שיחזיק בכל מצב שיהיה (מוכרחים להגיע למדרגה של 'ירא', דהיינו לתחושה של 'מצווה ועושה' - בעל חוב).

זה הוא המבט האמתי והנכון להבין את עומק עניין מעמד הר סיני. זה הוא ביאור "גדול המצווה ועושה", הרי הוא בעל חוב ואין מציאות בעולם שיוכל הוא שלא לעשות זאת. מי שאינו מצווה, ייתכן שלפעמים - בכל מיני מצבים קשים - לא יעשה, שהרי אינו מצווה, למרות שעושה הוא מאהבה.

בחג השבעות, בזמן קריאת התורה של עשרת הדברות, בו בזמן שהשמים פתוחים ונמצאים אנו במצב של קרבת אלוקים, עבודתנו בזמן זה היא עבודה שבלב להבין את התחושה הזו כי ללא תורה אין אנו כלום. וכדברי רש"י, "תחשבו שוטים". להביא את עצמנו לכדי הרגשת "כי היא חכמתכם ובינתכם", לא רק בתורת השכלה יתירה שנהיה חכמים יותר ויודעים יותר. אלא שכל קיומנו תלוי בכך. ושום אנו מאבדים את קומת התורה, מאבדים אנו גם את הקומה שמתחתיה. לזכור ולהפנים את "השמר לך ושמור נפשך מאד", ה'נפש' שלנו זה התורה, 'דם התמצית' שלנו היא התורה. אין לנו אלא רק התורה הזאת.

צדיק חד כפה, עלי נאחז יפה, בניגית ובוריעות (מערכת ליל שבועות).

The Righteous One held up the mountain over the exquisite and beautiful one, like a barrel and like a canopy (from Maariv for Shavuot night).

There is another anomaly in the paytan's description of this event: his choice of the term "the Righteous One" to refer to Hashem. The word tzaddik, "Righteous One" is derived from the same root as the word tzedakah, "charity." The use of this term here implies that the act the paytan describes is characterized as an act of charity. Ostensibly, suspending the mountain over Bnei Yisrael's heads was an act of coercion that was imposed on them against their will. Why, then, does the paytan describe it as a charitable act?

Coercion - To Sustain a Choice

In order to answer these questions, we must first address the question that Tosafot raise (Shabbos, ibid., s.v. kafah) on the Gemara's account: Why was it at all necessary for the mountain to be suspended threateningly over the Jewish people's heads? When Moshe Rabbeinu had asked Bnei Yisrael if they were willing to accept the Torah, they declared, Na'aseh v'nishma - "We will do and we will listen," expressing their readiness to accept it. That being the case, why was it necessary to coerce them?!

Perhaps the Jewish people's initial acceptance of the Torah was somehow incomplete. Even though Bnei Yisrael had already expressed their absolute willingness to be committed to the Torah and its mitzvos, we can understand that a commitment that is born of a person's free will actually lacks a certain dimension of completeness. Someone who makes such a commitment is liable to renege on it when the time comes to act on it and he encounters difficulties. Since he was not compelled to commit himself in the first place, he will feel justified in abrogating that commitment.

This danger does not exist when a person feels compelled to assume an obligation. When there are external forces that impose a commitment on an individual, it is not necessary for him to battle his yetzer hara in order to abide by it. In such situations, when his actions are a product of necessity and not of his own personal choices, he will not be deterred from remaining faithful to his commitments even if his efforts are hampered by obstacles and hardships.

This explains why it was necessary for Hashem to coerce Bnei Yisrael to accept the Torah even after they had already done so of their own free will. That willing acceptance had to be augmented by the element of coercion in order to prevent them

from losing their resolve in the face of the yetzer hara's opposition. The added element of duress helped sustain their true inner desire to accept the Torah by inducing them to view it as an area in which they truly had no choice and as a matter on which their very lives depended.

According to this approach, Bnei Yisrael did not, in fact, accept the Torah against their will, chalah. On the contrary, when Hashem coerced them to accept it, that very coercion helped to actualize their true inner desire to make an unbending commitment to the Torah and its mitzvos.

23

The Obligations of Marriage - Establishing the Will to Be Kind

A similar phenomenon can be observed in the halachic definition of marriage. Marriage is defined halachically as a set of obligations that two people assume toward each other, and privileges that they acquire, as Rambam states (Hilchos Ishus 12:1), "When a man marries a woman...he obligates himself to her in ten things and obtains four rights." On the surface, this characterization of marriage is highly perplexing. Why is there a need for two people who are getting married to commit themselves to a set of obligations toward each other? Once they decide to marry, isn't it obvious that they desire to be kind to each other?

We propose that the answer to this question is in line with the concept we have developed. Even though a couple's innermost desire at the time of their marriage may be to be compassionate to each other in every way, those feelings are not necessarily lasting. Over time, the emotional bond between the husband and wife may deteriorate, and the drive to be caring to each other may erode. The obligations that a husband and wife assume toward one another are designed to cement that desire for mutual kindness as the framework of necessity. When a husband and wife begin their marriage, they willingly make commitments toward each other so that they will always be compelled to remain sympathetic to each other.

This is the reason that the mountain suspended over Bnei Yisrael's heads is compared to a wedding canopy. The coercion at Har Sinai was likewise designed to translate Bnei Yisrael's willing acceptance of the Torah into a compulsory acceptance, just as the marriage process cements the couple's benevolent intentions into ironclad obligations.

Har Sinai Was Like a Wedding Canopy

The Rishonim echo the notion that Har Sinai, when it was held over the Jewish people's heads, was comparable to a wedding canopy. Such is the case, for instance, in the explanation of the birkas eirusin found in the Shittah Mekubetztes (Kesubos 7b, quoting Gilyon HaTosafos). Regarding the words, "Who sanctifies His nation Yisrael

with chuppah and kiddushin," the Shittah Mekubetztes states, "Chuppah" refers to the mountain that was suspended like a barrel, and "kiddushin" is the Torah, for they received the Torah. And this is a beautiful interpretation."

Aruch Hashulchan (Even HaEzer 34:4) states even more clearly, "The chuppah and kiddushin are those of Klal Yisrael, who were wedded to Hashem at the time of the Giving of the Torah. The chuppah was Har Sinai, for He held the mountain aloft over us like a barrel and we stood beneath it as one stands beneath a chuppah, and the kiddushin was the Giving of the Torah."

This may have been the intent of the paytan who wrote, "The Righteous One held up the mountain, over the exquisite and beautiful one, like a barrel and like a canopy" - meaning, like a wedding canopy. Even though Bnei Yisrael were placed beneath the mountain unwillingly, the coercion that they underwent was intended to sustain their own willing acceptance of the Torah, and that made it comparable to a wedding canopy.

25

The Kindness in Coercion

We have learned that the purpose of the coercion during Mattan Torah was to prevent Bnei Yisrael's deep-seated allegiance to the Torah, as expressed in their

declaration of "na'aseh v'nishma," from fading over time. It certainly makes sense, then, that Hashem's act of frightening them by suspending the mountain in midair can be characterized as an act of charity. It was essentially a form of Divine assistance to help them solidify their commitment into a decision that could never be changed or revoked. That is why, in the piyut describing this episode, Hashem is called "the Righteous One."

Compulsion as an Aid to Serving Hashem

This episode reveals a fundamental principle in human psychology. Very often, even when a person has resolved to embark on a process of spiritual growth and enhanced closeness to Hashem, he fails to follow through on his resolution. When the time comes to act on such a decision, a person may discover that the path before him is fraught with obstacles and difficulties, and this may lead him to back down from his initial commitment.

When a person observes that there is a wide gap between his positive intentions and the reality of his actions, let him make use of the wonderful tool that Hashem has given us to actualize our potential - the tool of compulsion. If a person engineers circumstances that will force him to achieve his goal, he will certainly be able to surmount any difficulty or obstacle that stands in his way. It is specifically the power of coercion that gives us the ability to utilize our latent potential, and when we make use of it, we are guaranteed that none of our intentions or ambitions will go unfulfilled.

תשס"ו

26

מתנה נבין את ענין הכפייה שבמתן תורה. עם ישראל אמנם יצעה ונשמע, אבל מכאן ועד עשייה וקיום מצוות הלכה למעשה המרחק רב וכמו שנתבאר בא"י הטוב, באשר לקיים בפועל צרכים הרבה סיעתא דשמיא כדי להתגבר על המסיחים והמזיחים מלעשות ולקיים. ועל כך הקב"ה כפה עליהם את ההר כגיגית, זו היתה כפייה מרצון כדי לסייע בידם ליישם את השמיעה ואת הקבלה, וכדי שיהיה להם קל יותר באמת לקיים את כל מה שקיבלו על עצמם, וכפייה זו היא היתה הסיעתא דשמיא לקיום המצוות בפועל.

על כך אנו מתפללים בכל בוקר "יכוף את יצרינו להשתעבד לך", כלומר - מבקשים אנו מהקב"ה "כפייה דחית", מבקשים ממנו שיכוף את יצרינו כדי שנוכל גם לעשות את מה שאנו בעצם רוצים לעשות וכפי מה ששמענו ולמרנו. וזוהי עזבת ה' שאנו מבקשים על מנת ליישם הלכה ולמעשה ולקשר את השמיעה עם העשייה. וזה מה שעשה יתרו, הוא לא היה ככל העולם ששמעו ורגזו וחיל אחז אותם אבל נשארו בכיתם והסתפקו במה ששמעו. יתרו "שמע ובה", יתרו הצליח להתגבר על יצרו והוא לא הסתפק במה ששמע, אלא מיד גם יישם שמיעה זאת להלכה ולמעשה והצטרף אל כלל ישראל ואל חתנו מנהיגם של ישראל כדי שידריך אותו בדרך התורה והדירה.

AND THEY ARE FIT FOR - והם ראויים לקבץ - והם תבוי לרגליך - AND THEY WERE BROUGHT IN AT YOUR FEET. - והם תבוי לרגליך - for, see now, they brought themselves in to the midst of the underside of the mountain, לרגליך - at Your feet, - at Sinai. - קטני - at Sinai. - The word תבוי here is in the form of "they were acted upon." - והתבוי לתוך מרגלותיך - They were centered at the location of Your feet.¹⁰

ועוד היתה בחינה נוספת של חיבה 'סובבנה' בכך שישראל היו מקיפים סביב למשכן, בארבע דגלים סביב סביב, והיתה השכינה בתוכם בבחינת 'אור פנימי'. וכן עם ישראל מראים חיבתם להקב"ה שהם כביכול מקיפים ומחבקים אותו.

עוד מצינו בכתוב בפרשת וזאת הברכה (דברים לג,ג) - והם תוכו לרגליך. וברש"י - שהרי תוכו עצמן לתוך תחתית ההר לרגליך בסיני. הרי שכניסת ישראל תחת ההר יש בה גם ביטוי של עוצם החיבה והחביבות, שמגודל אהבתם לה' הכניסו עצמם תחת רגלי ההר להיכנס תחת שלטון מלכות ה', ולקבל עליהם עול תורתו ומצוותיו, ונעשינו חוסים בצלו ודבוקים בהקב"ה.

שני פנים לכפיית ההר

והנה נמצא שבדברי רש"י בפרשת האזינו ובזאת הברכה מתואר שמה שסיבב בתחתית ההר וכפה אותו עליהם כגיגית היה ביטוי חיבה שהקב"ה סיבב אותם והקיפם, וכן ישראל דחפו עצמם להידבק בשכינה.

אולם במאמר חז"ל האמור מתוארת כפיית ההר כגיגית כמהלך מחייב של אילוץ לקבל את התורה מתוך הכרח ושעבוד אף נגד רצונם - 'זיתיצבו בתחתית ההר' - אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא, מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם'.

ולא עוד אלא שאמרו בגמרא - 'אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא' (שבת פח.).

• ואכן שני פנים היו לעניין זה של כפיית ההר, אלא שבספר דברים עוסק בצד זה של החיבה והאהבה. ואילו בפרשת יתרו עוסק במבט שהתורה היא עול ושעבוד שעם ישראל מחוייבים בו. ולכן שם רמזה תורה את בפסוק 'זיתיצבו בתחתית ההר' שהיה הדבר בבחינת אילוץ וכפייה.

ואילו בשירת האזינו בא הכתוב לתאר את גודל אהבת הקב"ה לעם ישראל ומה שעשה למענם מרוב חיבתם לפניו. וכל הדברים מתוארים כאן מן המבט של צד החביבות, כי מעמד זה עצמו של עמידת ישראל בתחתית ההר היה גם ביטוי של חיבה ואהבה מאת הקב"ה לעם ישראל, שחשק בהם שהם יהיו עמו המקבלים תורתו, והיה זה בבחינת חיבוק שכביכול מתבק הקב"ה את כנסת ישראל.

התורה עול וציווי או תבונה עמוקה

ובפסוק זה אנו מוצאים ביטוי נוסף למבט המיוחד של ספר דברים, שנתנית תורה לעם ישראל מתואר במילה 'בוננהו'. כלומר הקב"ה החכים אותם ונטע בהם בינה,

והנה בכל התורה מתוארים החוקים והמשפטים בתורת מצוות והוראות שהקב"ה מצווה אותם, אבל כאן המבט על העניין הוא, שהתורה היא חכמה עמוקה, והקב"ה בא לבונן אותנו להחכימו מחכמתו הזכה, וההבדל נובע מאותו שורש. שכן מצד המבט של פרשת יתרו התורה היא חוב ושעבוד שמוטל עלינו לקיימה, ולכן מצד מבט זה אין הדבר מוגדר כלימוד חכמה אלא כציווי והוראה, שהרי עלינו לשמוע את דבר ה' ולקיים אותו גם כאשר אין הדבר מובן לנו.

אולם בפרשת האזינו הפסוק מתאר זאת מצד המבט והסגנון של חביבות שהקב"ה רוצה בכנסת ישראל שייבנו את התורה, וכמו שכתוב 'למדתי אתכם חוקים ומשפטים' שהקב"ה מלמד תורה לעם ישראל, כלומר שניתן לנו כח ובינה ללמוד להבינה ולהשכילה, והקב"ה נתן לנו את התורה גם עבור זאת בכדי שנחכים ונתפקח בה, ושנהיה יודעי דעת עליון וחכמים בחכמת התורה, 'עדות ה' נאמנה מחכימת פתי', 'כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה'.

שישראל מצווים יש בידם כח, וכשם שיש בידם כח לקיים - כך בידם הכח להחריב ולכפי שנאמר בפסוק [ושעיהו נא, טז] - "ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתוך לנטע שמים וליסד ארץ".

* מתוך דברים אלו יוצא שעיקר עבודת חג השבועות היא להרגיש שאנו מצווים ועושים. ומעלה עצומה זו של הרגשת מצווה ועושה היא מהותו של יום מתן תורה. מעלה זו נכללה במה שאמרו ישראל - "נעשה ונשמע", ואמרו כך משום שהבינו שהם - מצווים ועושים וע"י הציווי שנצטוו יקבלו את הכח לעשות דמי שמצווים אותם ונותנים לו גם את הכח לעשות ולקיים.

הקב"ה כפה על עם ישראל הר כגיגית על אף שאמרו נעשה ונשמע כדי שיהיו בגדר מצווים ועושים

בדברים אלו אפשר לבאר ולתרגם את קושיית התוס' שהקשו על מה שאמרו חז"ל שכפה הקב"ה על עם ישראל את הר סיני כגיגית. והקשו התוס' מדוע הוצרך לכך הקב"ה לכפות עליהם את ההר כגיגית, והרי אמרו - "נעשה ונשמע". ותרגו התוס' שהיה חשש שמא יחזרו בהם [ואז לא יהיה עוד קיום לבריאה]. אמנם לפי מה שנאמר אפשר לישב בדרך נוספת שאמנם אמרו - "נעשה ונשמע", אך ידעו והבינו שבינם זה של קבלת התורה חייבים הם להחפץ למצווים ועושים וע"י כך יזכו לקבל את המעלה המיוחדת של עם ישראל שמצווים הם, ומשום כך היה רצונם שיכפה עליהם הקב"ה את ההר כגיגית משום שזו היא הדרך לקבל את התורה בצורה של - מצווה.

לא רק שהקב"ה כפה על עם ישראל הר כגיגית אלא שהם עצמם ביקשו להיות מצווים ועושים

דברים אלו מבוארים גם ברש"י שנאמר שם בפסוק [דברים לג,ג] "אף חובב עמים כל קדושו בידך והם תוכו לרגלך ישא מדברותך". ורש"י - "כל קדושו בידך" - נפשות הצדיקים גזוזות איתו שנאמר [שמואל א' כה, כט] - "והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלוקיך". והם ראוים לכך שהרי - "הם תוכו לרגלך" - שהרי תוכו עצמן לתוך תחתית ההר, לרגלך בסיני. "תכר" - לשון פועלו התווכו לתוך מרגלותך, וגם נשאו מדברותך ונשאו על עצמן עול תורה עכת"ד רש"י. מבואר בדבריו שאמנם כפה עליהם הר כגיגית, אך הם נכנסו מתחת ההר כמבקשים שיכפה עליהם הר כגיגית כיון שרצו להיות מצווים ועושים, ולכן קיבלו עליהם - "עול תורתך".

בן מלך • ספירת העומר וחג השבועות

• כלומר שמלכתחילה קבלת התורה שלהם היתה בבחינת אהבה התלויה בדבר ולא היתה בשלימות. אמנם בסופו של דבר לאורך הדורות הושרשה התורה בלבבם, עד שבימי אחשורוש הדר קיבלוה מרצון.

החביבות של מתן תורה

אכן מצינו בכתוב ובחז"ל שבחינה זו עצמה של עמידת ישראל בתחתית ההר היה בה גם ביטוי של חיבה ואהבה, הן מצד גודל חיבתן של ישראל לפני ה', והן מצד השתוקקותם ורצונם של ישראל לחסות תחת כנפי השכינה.

דכתיב בפרשת האזינו - (דברים לב,ז) יסובבנהו יבוננהו יצרנהו כאישון עינו, והכוונה לעת מתן תורה כי יבוננהו היינו מה שנתן להם בינה בתורה. ובפירוש יסובבנהו נאמרו כמה אופנים - עיין שם ברש"י - יסובבנהו וכו' וסיבבן בתחתית ההר שכפה עליהם כגיגית. הנה עמידה זו עצמה שכפה עליהם הר כגיגית יש בה ביטוי של חיבה, בחינת חיבוק שכביכול חיבק הקב"ה את כנסת ישראל.

והנה נאמרו ברש"י שם עוד שני פירושים - שם סיבבם והקיפם בעננים, וסיבבם בדגלים לארבע רוחות.

• כלומר שהיו כאן שני ביטויי חיבה וקירבה בין הקב"ה לעם ישראל, מצד אחד השכינה היתה מסביב לישראל והיו ישראל שרויים ומוקפים בתוך אור השכינה, והיתה השראת השכינה עליהם בחינת 'אור מקיף'. ענני כבוד היא בחינת חיבה וידידות, שהקב"ה מקיף ומחבק את עם ישראל, וכעניין הכתוב 'זימינו תחבקני', [וכדאייתא שהוא כנגד סוכות שבו הקב"ה מקיף את עם ישראל במצוות סוכה, בצילא דמהימנותא].

4. Drashos Chasam Sofer (drashah on Shavuot, p. 284b, s.v. Shabbos 88a) offers an amazing insight into this subject: "We know that at the Giving of the Torah, Hashem acquired the Jewish people as His servants. That is why the pasuk says that I have taken you out of the house of servitude, and that is why it was announced at Har Sinai, for Bnei Yisrael are servants to Me, that is, they are My servants and not the servants of servants... Hashem also took Bnei Yisrael as a 'wife' for Himself, so to speak, as Rashi states, commenting on the pasuk, He gave to Moshe when He had finished [kchaloso] (Shemos 31:18): "The Torah was given to him as a gift, as a bride [kallah]. Rashi also comments [on the pasuk, Moshe brought out the nation (ibid. 19:17): "This teaches that the Shechinah went out toward them like a groom going out toward his bride... The mountain's being suspended over them alludes to these two dimensions. First, the three that our burial place would be there frightened us, just as a master who acquires a slave compels him to force to work. Second, it was to serve as a chuppah, for the 'marriage' of the Jewish people to take place with chuppah and kiddushin..."

36

את התורה, והרי כבר הקדימו ואמרו כאחד 'נעשה ונשמע' מרצון. ותרצו "שמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה שיצאתה נשמתן". ולכאורה צריך ביאור, א"כ לא יעשו לא אש ולא יצטרכו לבוא לידי כפיית הר. אלא, כי אי אפשר לתת תורה ישראל אם לא יבעירו קודם לכן את רתיחת הדם וה'ברען', וממילא הוכרחו להבעיר אש גדולה בפני עפ ישראל, (ואם יבהלו יכפו עליהם את ההר).

והדברים פשוטים וברורים, כי בודאי אינה דומה עבודת ה' בהתלהבות לעבודה הנעשית בקרירות ובעצלתיים הבאה עם עצבות ומרה שחורה. מאמר נורא הביא הבית אהרן' (שבועות, קיא: ד"ה מפני) בשם הרה"ק רבי אשר מסטולין זי"ע [שאלמלא יצא מפה קדשו לא היינו יכולים לאומרו] לפרש מאי דכתיב (דברים ד, כד) "כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא", שכביכול המזון של הקב"ה הוא האש וההתלהבות של בשר ודם בעבודת ה'. לפי זה מוסיף הבית אהרן' לפרש הכתוב בפרשת יתרו על מעמד הר סיני (שמות יט, יח) "מפני אשר ירד עליו ה' באש", שירידתו והתגלותו של הקב"ה על הר סיני היתה מתוך אש ההתלהבות של כלל ישראל.

37 וכתב בספר 'קדושת לוי' (פרשת משפטים ד"ה ומראה) על הפסוק (שמות כד, יז) "ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר", שהרוצה לדעת אם הקב"ה מתענג על עבודתו אזי סימן לדבר אם לבו בוער

כאש ומתלהב תמיד בעבודתו ית', ובזה מפרש לישנא דקרא "ומראה כבוד ה'" - הסימן אם רואה כבוד ה' שהוא מתענג מעבודתו "כאש אוכלת" - אם לבו בוער בשלהבת אש קודש.

מסילות בלבנם 38

ועדיין אנו צריכין למודעי, מאחר וגם אחרי הכפייה יכולים לפטור עצמם מן הדין בטענת מודעה רבה, על מה עשה ה' ככה להביאם לידי אונס, ולהוציאם מהמצב המרומם של קבלת התורה ברצון ובנדיבות הלב, שהיא להם לשבח ולתפארת, עד כדי כך שה' ממרום הביע התפעלות עצומה על זה, כמאמרם ז"ל (שבת פח א): "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן: מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת

לשם מה כפית הר כניגית מוסיף על כך הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל שהנה התוס' (שבא פ"ה) כבר הקשו מפני היה צריך לכפות על עם ישראל הר כניגית, הלא אמרו: "נעשה ונשמע", וביאר על פי מאמר חז"ל (אבות פ"א מ"א): "אלא הוה כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס וכו' ויהיה מורא שמים עליכם".

ולכאורה יפלא הלא זה העובד שלא על מנת לקבל פרס הוא עובד מאהבה ולשם מה צריך לומר לו "ויהי מורא שמים עליכם", הלא הוא כבר נמצא במדרגה עליונה יותר של עובד מאהבה, רק שבאמת צריכים לשני הענינים, היינו העבודה מאהבה והעבודה מיראה, כי לפעמים לא תספיק לו האהבה, האהבה הוא רגש שיכול להחלש ולפעמים בעבודה מאהבה נעשה הרגל בתחילה הוא מתרגש ומתפעל אבל אח"כ מתרגל ופג תוקפה של האהבה, צריך גם את היראה, לכן אע"פ שכבר קבלו על עצמן את התורה מאהבה ואמרו * "נעשה ונשמע" מכל מקום היה צריך שיקבל את התורה גם מיראה, ומשום כך כפה עליהם הר כניגית ועל זה רמזה האש הגדולה וכמו שנאמר (דברים ד, לו): "מן השמים השמייעך את קולו ליסודך וגו' ואת אשו הגדולה", הרי שביאר הכתוב דתאש היתה ליראת העונש.

35 שכו באר החיים

בנו מכל האומות העולם וקרבתנו לפני הר סיני, והשמייענו דבריו מתוך האש, ונתן לנו את תורתו הקדושה שהיא בית חיינו כלי חמדנו, שהיה משתעשע בה בכל יום, הרי שמזכיר בהזכרת מעמד הר סיני שהשמייענו קוב"ה את הדברים מתוך האש, משמע שנוקט להלכה, שזה מעיקר הדברים שצריך בשר ודם לזכור ממעמד הר סיני. וצריך ביאור, מדוע חשוב וראוי כ"כ לזכור פרטים אלו, והלא מצד הסברא נראה שעיקר העיקרים הוא עצם מתן תורה גופא ותו לא, ובודאי חיוב מצות זכירה זו אומרת דרשני.

והסבירו צדיקים הראשונים, דהכוונה היא לזכור את אש ההתלהבות שהיתה במתן תורה, ככתוב (שמות יט, יח) "והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש וגו' ויחרד כל ההר מאד", כי הדבר הראשון הוא לעקור את ההתיישנות ולהלהיב את הלב בלימוד התורה וקיום המצוות, לקיים כל דברי התורה באהבה ובשמחה, ורק באופן כזה צריך האדם לעבוד את בוראו באמת ובתמים כשכל כולו בוער כלפידים מעומק לבו ולא רק מן השפה ולחוץ.

ביסוד זה מתרצים נמי מה שהקשו

התוס' על דברי חז"ל (שבת פח). "ויתיצבו בתחתית ההר - אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא, מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כניגית, ואמר להם, אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם". והקשו בתוס' (ד"ה כפה) מדוע הוצרכו לכוף עליהם לקבל

משתמשין בו? ! שכביכול לא היה מצפה מיצור אנוש להיות במדרגה נשגבה כזאת של התנדבות, ובסוף בא והפך עליהם את הקבלה מרצון לאונס. וטעמא בעי.

ונראה שהמלמד תורה לעמו ישראל ביקש בזה להורותם זה כלל גדול בתורה ועבודת ה', שכל התנדבות וקבלה טובה הופכת לחיוב גמור, ושוב אין אתה בן חורין להפטר ממנה. כל עוד ולא החלות לעשות אכן לא היה עליך תביעה בדבר, אבל אחרי שכבר שקלת בדעתך והחלטת שדבר זה הוא נכון וראוי לעשות, ותבעת מעצמך לנהוג כך, מכאן ואילך ה' אלקיך דורש מעמך "לשמוע בקול דברו", ואותו לשון חיבה, "לשון שמלאכי השרת משתמשים בו", נהפך לחיוב עד כדי "ואם לאו שם תהא קבורתכם".

ממתנדב למתחייב

נאמר על כך דוגמא מעולם המעשה. יושב לו יהודי לחשוב חשבונו של עולם ולראות מה חובתו בעולמו, ומתוך שעומד בדעתו על חשיבות ונחיצות הענין של הצלת נפשות, "שכל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא" (סנהדרין לו א), גמלה בלבו ההחלטה ללמוד עזרה ראשונה, ומתנדב להיות חבר מן המניין בארגון 'הצלה'.

בדרך כלל בחודש חודשיים הראשונים עדיין לבו חם בהתלהבות דקדושה, ורץ ממקום למקום ופועל גדולות ונצורות בעניינים של פקוח נפש. אבל אחרי כמה חודשים, כשפג תוקף

ההתלהבות של "אין חסידות כתחלתו", הוא מתחיל להרגיש את כל העסק כעול על צוארו, בשעה שכולם נמים את שנתם הוא צריך לרוץ להציל נפשות, כשכולם נוטלים ידיהם ומתיישבים לסעודה עם בני המשפחה שוב עליו לרוץ לקריאות הצלה, וכבר מעלה בדעתו ההרהורים להפסיק ולכטל את מינויו להיות ככל עמך בית ישראל, באומרו הלא אינני מחוייב בדבר יותר מכל אותם האחרים שהם פנויים תמיד לעצמם ולביתם.

אב"ה האמת הוא כי לא כהוגן מדבר, שכן מאחר והכיר בכוחות עצמו שהוא מתאים לתפקיד זה, וכבר למד ויודע חכמות המקצוע, מעכשיו מוטל עליו חיוב של תורה לעשות למען הצלת נפשות. יתכן מאוד שעבור דבר זה נשלח לעולם, וזה מה שמוטל עליו לעשות בחייו, ובמבט של אספקלריא תורנית אין לו לראות עצמו בתור 'מתנדב' אלא כ'מחוייב' ועומד ללא אפשרות לפטור את עצמו.

בין הוא בחלק העסק הרוחני של עבודת ה'. יש ואדם הרגיל עצמו להתפלל באופן מסויים של עבודה, או ללמוד בצורה יותר עמוקה לצלול ולשקוע בתורה ידומה, ולאחר שעברו עליו עידן ועידנים בצורת העבודה הזאת מגיע לפעמים לתקופה שכוחו כל עמו לעבודה זו, והוא מורה היתר לעצמו: בעצם יכול הייתי להישאר מלכתחילה כמו רוב רובם של כלל ישראל שממיהם לא פגעו ולא נגעו בעבודה קשה כזאת, וכי בשביל *התנדבותי* מרצוני ללמוד או להתפלל

בצורה נעלית יותר כבר יהא עלי תביעה באם לפרקים לא אתנהג כך, אם שבת אחת אקח 'חופש' לעצמי מבלי להתפלל ביגיעת הכוונה כהרגלי, או שלמשך שבוע אחד לא תהא הזהירות והיראת שמים שלי באותה דרגה שהתרגלתי לה, וכי מה בכך אם זמן מסויים אתנהג כמו הרבה מבני ישראל?

יש לדעת ברורות שטענה זו בשקר יסודה, המבט הנכון של תורת אמת הוא, דאחרי שאדם ענה ואמר 'נעשה ונשמע', הגם שבשמים יש התפעלות עצומה מכך והקב"ה מתפאר ואומר מי גילה רז זה לבני, מכל מקום מיד חלה על דרגה זו של התפעלות ענין של כפיית הר כגיגית, בהיות וכבר עמדת על טעמה של יראת שמים אמיתית, והרגשת בנפשך נועם אור ה', בתפלה של השתכפות הנפש וללא הפסק דברים בטלים מתחילתה ועד סופה ממש, בלימוד התורה בקביעות של כמה שעות רציפות בוקר וערב בימות החול, עם תוספת מרובה על העיקר ביום שבת קודש, שוב אין דרך חזרה, ואפילו לא למחצה ולשליש ולרביעי. בעבודת ה' יש דק כיוון אחד, להתקדם וללכת הלאה, ואין שום מקום לסגת ולחזור לאחור. (ואין לנו עסק כאן לענות כסיל כאוולתו שיטען ויאמר: אם כך מה לי ולצרה הזאת? עדיף לי שלא להתחיל כלל. דעל שכמותו נאמר: לא דברה תורה במתים!)

עולה ואינו יורד ענין זה גם נוגע לכל יחיד ויחיד במצבו הפרטי בעבודת ה', שאם זכה פעם לאיזו מדרגה או הארה בעבודת ה', עליו לקבוע עצמו בעמידה יציבה ואיתנה במדרגה זו, ולעבוד את ה' באופן זה לעד ולעולם.

כך אנו למדים מתורתו של הרמב"ן (במדבר ו יז) שמבאר חטאו של הנזיר, שבשביל כך עליו להקריב חטאת ביום מלאת נזרו: "כי האיש הזה חוטא נפשו במלאת הנזירות, כי הוא עתה נזור מקדושתו ועבודת ה', וראוי היה לו שיזיר לעולם ויעמוד כל ימיו נזיר וקדוש אלקיו... והנה הוא צריך כפרה בשובו להטמא בתאוות העולם".

מן המקום שאתה עומד שם הדרך פתוחה לפניך רק לצעוד קדימה ולא לפסוע אחורנית, והיית רק למעלה ולא למטה, כל ענייני צניעות וקדושה, או אפילו בעניינים יותר חיצוניים כגון הלבוש וכיוצא ב. שנהגו בהם אבותיך ואמותיך לדורותיהם, עליך לשמור ולעשות ולקיים, ואם לאו שם תהא קבורתכם!

לאור הסבר זה נראה לומר שזה לא דוקא בהשגה בכמות, כשלמד איזה סוגיא או חידוש בסברא, או מסכתא שלימה, חל עליו חובת הזהירות משכחה והעלמה - אלא גם בנוגע להשגה באיכות, כל התעלות בתורה ומצוות שזכה להשיג, איזו הבנה והשגה חדשה בעניינים שבין אדם לחברו, מושגים חדשים בסדר לימוד התורה ועבודת התפלה, זה הופך לעצם מעצמותו וכשר מבשרו, ואם אחר כך מאבד את המדרגה ומתעלם ממנה הרי זה כאילו מתחייב בנפשו ח"ו. על כן לנכון נאמר, אחרי שקבלו עליהם לשמור ולעשות: "ואם לאו - שם תהא קבורתכם!"

שזכית והשגחת העליונה סידרה אותך בבית הזה ובקהלה נאה וחסודה הלזו - הרי זו עליך חובה קבועה וקיימת, ואסור לך להרפות ממנה, כי הינעשה ונשמע' הופכת לכפיית ההר כגיגית. בתורה ומצוות אין כזה מושג לומר: אמנם התנדבתי להיות יותר 'עהרליך' ועכשיו איני רוצה, אלא ברגע שגידלו אותך בדרך מסויים, או שהתחלת לעבוד את ה' בדרגה מסויימת, עליך להמשיך בנוסח הזה ואינך רשאי לרדת לרמה נמוכה יותר.

על כך לימד אותנו השי"ת מיד במתן תורה שבתורה ומצוות אין מצב של 'התנדבות', אי אפשר להשאר עם הינעשה ונשמע' שלא בתורת חיוב, כל מה שקבלת על עצמך אתה, או אבותיך לפניך, יש בו תוקף של חיוב גמור, וכמו דקיימא לן (יור"ד ריד ב, שם רכח כח-כט) שקבלת האבות מחייבת את הבנים.

הכתובים. ולעניינינו יש לומר, שהצדיקים כשהשיגו איזו מדרגה, וחששו שלא לאבד אותה, ומתוך ידיעה שאסור לרדת ממדרגה שעלו אליה אלא מעלין בקודש בעליה מתמדת עד למדרגה הבאה, היו משביעים את יצרם כדי לזרוזי נפשיהו כשיהא הדבר עליהם בתורת חיוב של שבועה.

לפיכך נקרא שם המועד בלשון בני אדם "שבועות" ולא 'חג מתן תורה', ללמדינו שלא זה העיקר 'קבלת' התורה לשעתי אלא קיומה והחזקתה לאורך ימים ושנים, לכפות את ההר כגיגית בקבלתה